

Микола МАКАР*

ЄДНАННЯ ПРАВОСЛАВНИХ СІМЕЙ

Церква – Тіло Христове

Для того, щоб відобразити єдність людей, котрі вірують у Христа, цілісність організму Церкви, її монолітність у Новому Заповіті і творіннях святих отців, використовуються багато символів та образів: храм Бога Живого (2 Кор. 6: 16), кошара (Ів. 10: 1), отара (Дії. 20: 28; 1 Петр. 5: 2), скинія Бога (Апок. 21: 3), Ковчег, Корабель і чимало інших. Проте апостол Павло глибше і всеосяжніше передає єдність церковного організму, коли назвав Церкву Тілом Христовим (Еф. 1: 23; Кол. 1: 18). Саме користуючись цим ученням про Церкву як Тіло Христове, ап. Павло долає й вирішує проблеми розмежування та розрізнення християн. Він нагадує, перш за все, про те, що Тіло Христове неподільне, і віруючі “хоча їх і багато”, становлять один цілісний організм: “Бо як тіло одне, але має членів багато, усі ж члени тіла, хоч їх багато, то тіло одне, – так і Христос” (1 Кор. 12: 12).

З одного боку, ап. Павло вказує на те, що всі християни становлять одне тіло, бо мають одне духовне єство: “всі ми одним Духом охрещені в тіло одне, [...] і всі ми напоєні Духом одним (1 Кор. 12: 13), “Одне тіло, один дух [...] Один Господь, одна віра, одне хрещення, один Бог і Отець усіх, що Він над усіма, і через усіх, і в усіх” (Еф. 4: 4 – 6). Але, з іншого боку, апостол навчає, що члени Тіла Христового мають різне призначення, як і в звичайному тілі: руки, ноги, очі, вуха і т. д. (1 Кор. 12, 14 – 24), так і в Церковному тілі Господь поставив “одних за апостолів, одних за пророків, а тих за благовісників, а тих за пастирів та вчителів, [...] для збудування Тіла Христового” (Еф. 4: 11 – 12). Але потім апостол підкреслює, що “Бог змішав тіло, і честь більшу дав нижчому членові, щоб поділення в тілі не було, а щоб члени однаково дбали один про одного” (1 Кор. 12: 24 – 25). Таким чином Тіло Христове має жити єдиним життям, “щоб були ми правдомовні в любові, і в усьому зростали в Нього, а Він – Голова, Христос. А з нього все тіло, складене й зв’язане всяким допоміжним суглобом, у міру чинності кожного окремого члена, чинить зріст тіла на будування самого себе любов’ю”

* Проректор Київської Духовної Академії і Семінарії, доктор канонічного права, протоієрей.

(Еф. 4: 15 – 16). Ця Божественна любов має пронизувати всіх членів тіла Христового. Тому ап. Павло продовжує: “коли терпить один член, то всі члени з ним терплять; і коли один член пошанований, то всі члени з ним тішаються. І ви – Тіло Христове, а зосібна – ви члени!” (1 Кор. 12: 26 – 27). Тому християни, як члени одного тіла становлять велику сім’ю любові. І любов для кожного члена Церкви Христової є найбільшим даром, вона наділяє християнина надприродними якостями у цьому світі, що страждає од відсутності любові.

Ап. Павло подає вчення про Тіло Христове та Його члени у своїх посланнях – першому до коринтян і ще в одному – до ефесян, – і в обох підсумовує словами про необхідність для християнина набуття величного дару любові. У Першому посланні до коринтян, одразу після цього учення, апостол складає гімн любові: якщо християнин її не має, він – ніщо, а якщо має, довготерпить, милосердний, не вивищується, не зазнається, не дошукується свого, не дратується і все зносить (1 Кор. 13: 1–18). А в посланні до ефесян ап. Павло завершує оповідь про члени Тіла Христового детальним викладом і того, ким християнин повинен стати стосовно членів світу, котрі перебувають у темряві та гріховності.

Домашня церква

Але для того, щоб надбати цей великий дар любові або, як ап. Павло називає його “ліпшим даром” (1 Кор. 12: 31), віруючий у Христа повинен спілкуватися та єднатися не тільки з Богом, своїм Творцем і Спасителем, але перебувати у єднанні й спілкуватися з іншими членами Тіла Христового. Про необхідність поєднання цих двох відношень – до Бога і до ближнього – нагадує нам ап. Іван Богослов: “Як хто скаже: “Я Бога люблю”, та ненавидить брата свого, той неправдомовець. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, як може він Бога любити, Якого не бачить?” (1 Ів. 4: 20).

Але якщо єднання окремих членів Тіла Христового таке важливе для набуття цього “ліпшого дару” Божої любові, то, безсумнівно, це єднання має здійснитися поміж членами православних сімей і, зокрема, сімей поміж собою. Тим паче, що кожна християнська сім’я у Новому Заповіті називається домашньою церквою. (Рим. 16: 4; 1 Кор. 16: 19; Кол. 4: 15), і всі вони суть клітини Тіла Христового, і як у природному тілі клітини між собою з’єднані, так, природно, найтіснішим чином зв’язані між собою християнські сім’ї, що перебувають у постійному спілкуванні, єднанні та любові.

*Подолання спадку атеїстичного суспільства:
розмежування й роз'єднання людей і сімей*

На жаль, сучасні суспільства і далі переживають важкий спадок періоду розмежування й роз'єднання людей і сімей. Фактом і до цього часу залишається те, що люди, котрі живуть у одному під'їзді багатоповерхового міського будинку, не знають одне одного, замикаючись самі в собі й навіть відгороджуючись одне від одного.

Православним сім'ям у такому суспільстві нелегко навіть поміж собою долати ці перепони й починати спілкування та єднання. Так і перебуває більшість православних сімей в ізоляції одна від одної, навіть приходячи на богослужіння, не підозрюючи про те, що це неприродний, такий, що протирічить духові Церкви стан. Бо виходить так: містично ми становимо єдиний організм Церкви, є членами Тіла Христового, але іззовні, у повсякденному житті й навіть у святкові, урочисті дні в Церкві на богослужінні ми не виявляємо цієї єдності православної віри, сподівань і любові. А тим часом, цей страшний спадок атеїстичного суспільства – роз'єднання й розмежування людей і сімей – дуже ускладнює відродження православ'я в нашому суспільстві. Бо лише завдяки відновленню спілкування і єднання православних сімей у нашому суспільстві може з'явитися християнське високоморальне середовище, здатне не тільки підтримувати й допомагати віруючим православним християнам удосконалюватися й зростати в духовному житті, але й впливати на невіруючих, далеких від Бога і Церкви, навертаючи їх до Христа.

*Єднання православних сімей – це середовище,
яке допомагає зростанню в духовному житті*

Коли починають спілкуватися поміж собою православні сім'ї, вони у всіх відношеннях прагнуть створити суспільство, котре не тільки захищало б себе, але й виявляло спротив світові, що живе “за марнотністю розуму свого”, і, зокрема, людям, що “запаморочені розумом, відчужені від життя Божого за неучтвом, що в них, за стверділість їхніх сердець” (Еф. 4: 17–18), як зазначає ап. Павло. Єднання православних сімей створює особливу атмосферу, котра допомагає кожному віруючому, хто перебуває в ній, якнайглибше усвідомити протилежність життя у світі роз'єднаності людей, котрі живуть без Бога, життю у Церкві з Богом, єднанню і любові віруючих

поміж собою. Це середовище змушує інакше дивитися на силу християнського життя і ще рішучіше й успішніше звертатися до того, “щоб відкинути, за першим поступованням старого чоловіка, який зотліває в звабливих пожадливостях, [...] та зодягнутися в нового чоловіка, створеного за Богом у справедливості й святості правди” (Еф. 4: 22, 24). У такому середовищі православних сімей, перш за все, досконаліші християни у вірі та благочесті допомагають менш досконалим у духовному житті, діляться з ними своїм досвідом, зміцнюють їх у вірі й пізнанні Бога, у християнському зростанні.

Людина в такому суспільстві додає у багатьох чеснотах, дедалі більше надихаючись на боротьбу зі своїми поганими звичками, пристрастями й вадами. Це середовище змушує людей змінюватися й ніби нагадує їм повчання ап. Павла, котрий говорить: “Тому то, неправду відкинувши, говоріть кожен правду до свого ближнього, бо ми члени один для одного [...] Нехай жодне слово гниле не виходить із уст ваших, але тільки таке, що добре на потрібне збудування, щоб воно подало благодать тим, хто чує. [...] Усяке роздратування, і гнів, і лютість, і крик, і лайка нехай буде взято від вас разом із усякою злобою. А ви один до одного будьте ласкаві, милостиві, прощаючи один одному, як і Бог через Христа вам простив! [...] І поведіться в любові, як і Христос полюбив вас, і видав за нас Самого Себе, як дав і жертву Богові на приємні пахощі” (Еф. 4: 25, 29, 31–32; 5: 2). У середовищі спілкування православних сімей людина наочно бачить і переконується на власному досвіді, що християнин – це нове творіння, для якого здійснюється в житті євангельське вчення про духовне зростання людини.

Особливо важливе середовище православних сімей для дітей і молоді, котрі, починаючи своє життя, формують у собі вже у молодому віці міцну духовну людину. Вони знайдуть у цьому середовищі дуже важливий момент для виховання – джерело добрих звичаїв і поведінки. А тому життя дітей і молоді православних сімей, котрі приходять до єдності, вже складається на основі духовних цінностей, устремлінні до вічного й непорушного. Таких дітей виховує не щось випадкове, примарне, земне, а небесне, постійно існуюче, Божественне. Але, найголовніше, людина із середовища єднання православних сімей стає дедалі стійкішою перед спокусами світу цього, готовою до різноманітних випробувань і незлагод життя. Така людина, відчувши на своєму досвіді, що таке сила християнського життя, ціною боротьби зі спокусами, дізнається на ділі, що таке скарбниця православної віри. Людина дедалі більше шукатиме

духовного у своєму житті. До того ж, потрапляючи у середовище із земними й тлінними цінностями, такий християнин не тільки ретельно зберігатиме скарбницю своєї віри, але й прагнутиме поділитися своїми сподіваннями на Бога з невіруючими, далекими від Православної Церкви. Тому що любові, котра щедро перебуває у християнинові, не властиво замикатися в собі, навпаки, вона прагнутиме вилитися із серця у серця інших людей. Але таким православний християнин може стати тільки тоді, коли виконає заповідь Господню, “щоб любили один одного ви” (Ів. 15: 12), коли завжди пам’ятатиме слова Христові: “По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою” (Ів. 13: 35). Це другий важливий момент єднання православних сімей – показати зовнішньому світові, людям, котрі не належать до Православної Церкви, що таке християнство у житті: це найдієвіша проповідь.

*Єднання православних сімей –
це проповідь християнської любові*

Звичайно, людина, котра постійно перебуває у середовищі, яке найкращим чином сприяє розвитку в ній найдосконаліших якостей душі, перш за все, любові, набуває здатності не тільки успішно боротися зі своїми недоліками й слабкостями, вона стає незвичайною людиною для тих, хто не знає Бога і Церкви. Така людина, одержавши завдаток Духу у своєму серці (2 Кор. 1: 22), укріпившись і утвердившись в любові (Еф. 3: 18), увібравши її силу (Кол. 3: 14; Еф. 5: 8), може з успіхом своїм життям проповідувати Христа усім людям і тим, котрі взагалі були далекими від християнської віри, і тим, хто, хоча й чув про віру у Христа, але не бачив життєвого прикладу слідування за Спасителем й повного дотримання Його заповідей. Це справді незвичайний набуток, котрий може дати єднання православних сімей. Тому що в розмежуванні християнам дуже складно вдосконалювати своє духовне життя, і, часто, одержуючи дар Божественної благодаті в Церкві, вони швидко втрачають її, потрапляючи у мирське середовище (котре не здатне зачепити лише сильного, твердого й міцного внутрішнього духу християнина). Такий православний віруючий не тільки не може бути якимось прикладом або навіть проповідником істин євангельських, а й часто стає і спокусою для людей, не освячених вірою, котрі знають, що він – людина віруюча, але припускається у своєму житті таких же слабкостей, як і вони, що не мають дару віри, надії й любові. І тоді

може статися, що ім'я Боже хулитиметься людьми невіруючими, про що нагадує нам ап. Павло (Рим. 2: 24).

Не таким є християнин, котрий перебуває у середовищі спілкування православних сімей, він завжди пам'ятає, що його поведження, як людини віруючої, має бути бездоганним, слугувати прикладом, вартим наслідування. Бо такий християнин добре пам'ятає настанову ап. Павла: "Тож благаю я вас: будьте наслідувачами мене!" (1 Кор. 4: 16); "Будьте до мене подібні, браття, і дивіться на тих, хто поводитьься так, як маєте ви за взір нас" (Фил. 3: 17). Інакше кажучи, такий віруючий прагне до того, щоб люди, серед яких він перебуває, наслідували не йому у своєму житті, а Самому Христу, котрий і навчав такого праведного життя й показував Своім Божественним прикладом образ такого досконалого життя, сповненого любові й милосердя, терпіння і смирення.

Тому така безцінна й невичерпна любов християнська. Важливим також і неодмінним для віруючих має бути єднання православних сімей, що веде до цієї добродішності любові, котра не тільки перетворює й наснажує християнина, але й робить його проповідником любові Божої до людини і в людині, запорукою православ'я у постатейстичному суспільстві.